

De kosten van de Sarbanes Oxley wet op het gebied van de interne beheersing rondom de financiële verslaggeving

BACHELOR THESIS

ABSTRACT

In deze paper worden de kosten van accelerated filers onderzocht per ingangsdatum van de Sarbanes Oxley wet bij de naleving van de eisen in sectie 404 A en B van deze wet. Aan de hand van theorie en literatuuronderzoek wordt een conclusie getrokken over de nalevingskosten van de accelerated filers. De resultaten van dit onderzoek suggereren dat de accountantskosten, interne en externe kosten van een accelerated filer, de kosten zijn die samenhangen met het naleven van de Sarbanes Oxley wet. Daarnaast wordt een stijging van deze kosten vastgesteld na ingangsdatum van de Sarbanes Oxley wet. Echter, de nalevingskosten worden vooral onderzocht door middel van de accountantskosten en relatief weinig met de interne en externe kosten, waardoor een beperkte blik wordt weergegeven op de nalevingskosten van een accelerated filer. Daarnaast zijn de nalevingskosten niet eenvoudig te bepalen, omdat ondernemingen niet verplicht zijn deze kosten bij te houden of afzonderlijk te vermelden. De kosten worden door minder dan de helft van de ondernemingen vastgelegd. Daarom is het niet mogelijk om een volledige uitspraak uit te brengen over de nalevingskosten van de Sarbanes Oxley wet.

Student: Carolina Perugachi Tupiza (370710)

Begeleider: drs. T. Welten

Datum: 6 mei 2018

Keywords: *SOX, interne beheersing, accountantskosten, interne kosten, externe kosten*

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Introductie.....	3
Hoofdstuk 2: Interne beheersing vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet.....	6
Hoofdstuk 3: Interne beheersing na de invoering van de Sarbanes Oxley wet.....	9
Hoofdstuk 4: De kosten van de Sarbanes Oxley wet.....	14
Hoofdstuk 5: Methodologie	19
Hoofdstuk 6: Uitwerking wetenschappelijke artikelen	21
Hoofdstuk 7: Conclusie en beperkingen	30
Referentielijst.....	33

Hoofdstuk 1: Introductie

Aan het begin van het jaar 2000 stond de financiële verslaggeving onder druk vanwege de reeks aan accountingschandalen die plaatsvonden tussen 2000 en 2002 (Altamuro & Beatty, 2010). Een bekend voorbeeld hiervan is Enron, die misleidende accounting praktijken uitvoerde. Hierdoor werden de resultaten van Enron op een gunstige manier weergegeven dan daadwerkelijk sprake van was. Na de ontdekking van deze manipulatieve handelingen werd Enron failliet verklaard. Onderneming WorldCom had ook te maken met een soortgelijke situatie. Deze gebeurtenissen zorgden voor ophef rondom de transparantie en betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, waardoor het vertrouwen in de financiële informatieverstrekking van ondernemingen werd aangetast (Pincus & Rego, 2008).

Als reactie op de boekhoudschandalen en het herstel van het vertrouwen in de financiële verslaggeving, werd de Sarbanes Oxley wet in 2002 door de Verenigde Staten ingevoerd (Butler & Ribstein, 2006). Het doel van deze wet is het geven van verschillende richtlijnen ter bevordering van de transparantie en de volledigheid van de financiële verslaggeving van beursgenoteerde ondernemingen (Kröll, 2004). Aangezien de matige uitvoering van de interne beheersing gezien wordt als een bron van de boekhoudschandalen, wordt de wet- en regelgeving ten aanzien van de interne beheersing in Sarbanes Oxley wet versterkt (Carcello, Hermanson & Raghunandan, 2005). Dit kwam tot uitdrukking in de sectie 302 en 404 van deze wet.

Accelerated filers, beursgenoteerde ondernemingen die een geplaatst aandelenkapitaal bezitten van tenminste \$75 miljoen, maar minder dan \$700 miljoen, hebben te maken met additionele kosten vanwege de naleving van de Sarbanes Oxley wet (Raghunandan & Rama, 2006). In eerste instantie werd door de Securities and Exchange Commission (SEC) een schatting gemaakt waaruit bleek dat de kosten ongeveer \$91.000 zouden bedragen per beursgenoteerde onderneming. Maar volgens FEI (2004) wijken de werkelijke nalevingkosten per onderneming af van de opgestelde prognose door de SEC. De jaarlijkse gemiddelde kosten zouden variëren tussen \$559.000 en \$8 miljoen, afhankelijk van de omvang van de onderneming. Ook uit een ander onderzoek (Grundfest, 2006) bleek dat de gemiddelde nalevingskosten hoger uitvallen dan de begroting van de SEC. Er werd geconstateerd dat de kosten in het eerste jaar gemiddeld \$8,5 miljoen bedragen voor bedrijven met een beurswaarde

van meer dan \$700 miljoen en ongeveer \$1,2 miljoen voor bedrijven met een beurswaarde tussen \$75 en \$700 miljoen. Er is onduidelijkheid over de omvang van de kosten en de soorten kosten die gemaakt moeten worden om de interne beheersing van een onderneming volgens de richtlijnen van de Sarbanes Oxley wet in te richten. Daarom is de centrale vraag van dit literatuuronderzoek:

Wat zijn de kosten die samenhangen met de naleving van de Sarbanes Oxley wet op het gebied van interne beheersing voor accelerated filers?

Het bestuderen van dit vraagstuk is belangrijk op maatschappelijk en wetenschappelijk gebied. In het maatschappelijk verkeer zijn de meningen over invoering van de Sarbanes Oxley wet verdeeld (Butler & Ribstein, 2006). Na de invoering van deze wet ontstond discussie over de kosten met betrekking tot de Sarbanes Oxley wet. De omvang van de kosten om de betreffende wet op een correcte manier na te leven, was onduidelijk. Aan de ene kant pleiten de voorstanders van de Sarbanes Oxley wet dat deze wet de transparantie en betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving waarborgt. Aan de andere kant beweren de tegenstanders dat de kosten die gemaakt worden om deze wet na te leven hoger zijn dan de opbrengsten. Er is dus onenigheid over de nalevingskosten. Op wetenschappelijk gebied worden de nalevingskosten van de Sarbanes Oxley wet vooral onderzocht door middel van de accountantskosten. Dit literatuurverslag hanteert niet alleen de accountantskosten om de nalevingskosten te onderzoeken, maar ook de interne en externe kosten die een onderneming maakt om de eisen van de Sarbanes Oxley wet na te leven. Op deze manier wordt een bredere blik gegeven op de nalevingskosten van deze wet.

De centrale vraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen:

- 1 Hoe zag de regelgeving van de interne beheersing van een onderneming eruit vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet?
- 2 In welk opzicht is de interne beheersing van een onderneming veranderd door de invoering van de Sarbanes Oxley wet?
- 3 Uit welke onderdelen bestaan de nalevingskosten van de Sarbanes Oxley wet?

De indeling van dit literatuuronderzoek ziet er als volgt uit. In hoofdstuk twee wordt de wet- en regelgeving van de interne beheersing vóór de invoering van SOX uiteengezet.

In deze sectie wordt de term interne beheersing toegelicht. Daarnaast worden de richtlijnen van interne beheersing, vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet, besproken. In hoofdstuk drie komt naar voren in welk opzicht de interne beheersing van een onderneming veranderd is door de invoering van de Sarbanes Oxley wet. Dit hoofdstuk begint met de doelstelling van de Sarbanes Oxley. Vervolgens wordt besproken ondernemingen in aanmerking komen voor deze wet. Als laatste worden sectie 302 en 404 van de Sarbanes Oxley wet toegelicht, waarbij de veranderingen van de interne beheersing besproken worden. In hoofdstuk vier wordt ingegaan op de samenstelling van de nalevingskosten van de Sarbanes Oxley wet. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt de afbakening van dit onderzoek gegeven. In het volgende hoofdstuk, hoofdstuk vijf, wordt de methodologie van dit onderzoek uiteengezet. In hoofdstuk zes worden verschillende artikelen uiteengezet over de kosten van de invoering van de Sarbanes Oxley wet. Als laatste wordt in hoofdstuk 7 een antwoord gegeven op de centrale vraag van dit literatuurverslag en worden ook de beperkingen van dit onderzoek besproken.

Hoofdstuk 2: Interne beheersing vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet

In deze sectie wordt de afbakening van het begrip interne beheersing uiteengezet en vervolgens wordt de wet- en regelgeving van de interne beheersing vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet beschreven. Voordat de Sarbanes Oxley wet werd ingevoerd, was de wetgeving ten aanzien van de interne beheersing beperkt. In 1977 werd de Foreign Corrupt Practices Act ingevoerd, waardoor ondernemingen verplicht werden een intern beheersingssysteem op te zetten en te onderhouden. Echter, de publicatie van informatie over de inrichting en werking van de interne beheersing was niet verplicht. Daarnaast hadden ondernemingen geen vaste richtlijnen voor de vastlegging van de informatie over interne beheersing.

Interne beheersing

De meest gebruikte definitie van interne beheersing is opgesteld door de Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway (COSO), die verantwoordelijk is voor het opstellen van de richtlijnen van de interne beheersing (Altamuro & Beatty, 2010). COSO omschrijft de interne beheersing van een onderneming als een proces, uitgevoerd door de directie, het management of andere medewerkers, gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid bij het bereiken van vastgestelde doelstellingen van een onderneming (COSO, 1992). De vastgestelde doelstellingen worden ingedeeld in drie categorieën: operationeel, rapportering en compliance. De operationele doelstellingen zijn gericht op de efficiency en effectiviteit van bedrijfsprocessen. De doelstellingen die te maken hebben met de betrouwbaarheid van de financiële informatievoorziening worden de rapporteringsdoelstellingen genoemd. Onder de compliance doelstellingen wordt de naleving van relevante wet- en regelgeving verstaan.

In dit onderzoek worden de kosten, die samenhangen met de naleving van de Sarbanes Oxley wet op het gebied van interne beheersing, onderzocht. Hoewel de bovenstaande afbakening van het begrip interne beheersing vaak door ondernemingen gehanteerd wordt, is dit onderzoek specifiek gericht op de interne beheersing met betrekking op de financiële verslaggeving. Volgens Koning (2004) is maakt dit slechts een onderdeel uit van de gegeven COSO-definitie voor interne beheersing. De interne beheersing rondom de financiële verslaggeving heeft te maken met de betrouwbaarheid van de financiële informatie van een onderneming.

Ondernemingen plannen en voeren controles uit op de financiële verslaggeving (Rule, 2003). Op deze wijze toont een onderneming aan dat de gepubliceerde financiële informatie gewaarborgd is tegen fraude, fouten en onregelmatigheden. Kortom, dit aspect van interne beheersing is nauwsluitend verbonden met de rapporteringsdoelstellingen die de COSO-definitie van interne beheersing beschrijft.

De wet- en regelgeving van interne beheersing vóór de Sarbanes Oxley wet

De interne beheersing over de financiële verslaggeving wordt al lang erkend als een belangrijk component van een onderneming (Kinney et al., 1990). Echter, voorafgaand aan de Sarbanes Oxley wet, waren de geldende richtlijnen met betrekking tot de interne beheersing van een onderneming beperkt (Hermanson, 2000). De enige wettelijke regeling over interne beheersing was de Foreign Corrupt Practices Act (FCA) in 1977 (SEC, 1988). Deze wet werd ingevoerd als gevolg van het gebruik van omkoping en corruptie door Amerikaanse ondernemingen om zaken buiten Amerika veilig te stellen. Om dit gedrag te voorkomen stelt de FCA het omkopen van buitenlandse overheidsfunctionarissen strafbaar. Daarnaast werd door deze wet eisen gesteld aan de interne beheersing. Ondernemingen werden verplicht een intern beheersingssysteem op te zetten en te onderhouden zodat een redelijke mate van zekerheid verschaft werd dat: (i) transacties alleen uitgevoerd worden na goedkeuring van het management en (ii) transacties op zo'n manier geadministreerd worden dat de financiële verslaggeving in overeenstemming is met de geldende accounting beginselen.

Hoewel ondernemingen verplicht werden om hun interne beheersing in te richten en te onderhouden, waren ze, vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet, niet verplicht om informatie over de inrichting en werking van hun interne beheersing te publiceren (Krishnan, 2005). Dit was slechts verplicht bij het veranderen van auditor. Hierbij werd geëist dat significante tekortkomingen in de interne beheersing, die door de voorafgaande auditor aangewezen werden, openbaar bekend. In de periode voorafgaand aan de Sarbanes Oxley wet was het publiceren van de interne beheersing over de financiële verslaggeving dus optioneel voor een onderneming.

Vanwege de FCA werden ondernemingen verplicht een intern beheersingssysteem op te stellen en te onderhouden, maar ze waren niet verplicht om informatie hierover te

publiceren (Krishnan, 2005). Bovendien waren er geen verplichte richtlijnen voor de vastlegging van de interne beheersing vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet. De informatie die over interne beheersing gepubliceerd werd, verschilde daardoor per onderneming. Volgens Bronson & Carcello (2006) was de vrijwillige publicatie van informatie over interne beheersing afhankelijk van de kenmerken van een bedrijf. Dit blijkt uit hun onderzoek naar het verband tussen de kenmerken van een onderneming en de publicatie van informatie over de interne beheersing op vrijwillige basis, vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet. Zo werd een positief verband vastgesteld tussen de publicatie van informatie over interne beheersing en de omvang van een onderneming. In tegenstelling tot de omvang van een onderneming, werd een negatief verband geconstateerd met de groei van de verkopen van een onderneming. Daarnaast werden inhoudelijke verschillen vastgesteld in de gepubliceerde verslagen over interne beheersing. In een aantal van die verslagen werden geen tekortkomingen van de interne beheersing vermeld. Ook de auditor verklaring was afwezig in een aantal verslagen. Verder werd de criteria waarmee de interne beheersing van een onderneming beoordeeld wordt niet gerapporteerd. Kortom, ondernemingen hadden, vóór de invoering van de Sarbanes Oxley wet, geen vaste richtlijnen voor de vastlegging van de interne beheersing.

Concluderend, de interne beheersing van een onderneming is een breed begrip, maar in dit onderzoek wordt slechts nadruk gelegd op de rapporteringsdoelstellingen van dit term, oftewel de interne beheersing op het gebied van de financiële verslaggeving. Dit wordt als een belangrijk component van een onderneming beschouwd. Ondanks het belang van dit onderdeel in een onderneming, was de regelgeving op dit gebied vrij beperkt voorafgaand aan de Sarbanes Oxley wet. De FCA was de enige wet die richtlijnen gaf voor de interne beheersing. Door de invoering van FCA in 1977 werden ondernemingen verplicht om hun interne beheersing in te richten en te onderhouden (SEC, 1988). Echter, ondernemingen waren niet verplicht informatie over de inrichting en werking van hun interne beheersing openbaar bekend te maken. De publicatie van de informatie over de interne beheersing van een onderneming was vóór de invoering van SOX dus optioneel. Daarnaast waren er geen vaste richtlijnen voor de vastlegging van de interne beheersing, wat tot verschillen leidde in de informatie die vrijwillig openbaar bekend werd gemaakt door ondernemingen.

Hoofdstuk 3: Interne beheersing na de invoering van de Sarbanes Oxley wet

Aan het begin van jaar 2000 hebben accountingschandalen rondom grote ondernemingen ertoe geleid dat externe gebruikers van de jaarrekening hun vertrouwen verloren in de financiële verslaggeving (Altamuro & Beatty, 2010). Als reactie op de accountingschandalen werd de Sarbanes Oxley wet (voortaan SOX genoemd) ingevoerd (Butler & Ribstein, 2006). Deze wet is gericht op het herstel van het vertrouwen van belanghebbenden in de financiële rapportage van ondernemingen (Kröll, 2004). Daarbij legt SOX nadruk op de interne beheersing. Dit komt tot uitdrukking in de sectie 302 en 404. Deze secties stellen een onderneming verplicht de interne beheersing in te richten en te onderhouden volgens de richtlijnen van SOX. Daarnaast dienen ondernemingen te rapporteren over de effectiviteit van de interne beheersing. Dit is niet langer optioneel. Deze sectie zal verder ingaan op het doel van SOX, de ondernemingen die aanmerking komen voor SOX, de secties 302 en 404 en het behalen van de doelstelling van SOX.

Het doel van de Sarbanes Oxley wet

Na het faillissement van Enron in 2001 werd de indruk gewekt dat dit accountingschandaal slechts toeval was (Economist, 2002). Echter, er waren factoren die al eerder erop wezen dat onjuistheden en fraude in de jaarrekening op een frequente basis plaatsvonden. Zo werd een hoge stijging geconstateerd van het aantal ondernemingen die wijzigingen in hun jaarrekening doorvoerden vanwege vastgestelde onjuistheden (Palmrose & Scholz, 2004; Bryan et al., 2005). Wat betreft winststuring, uit een onderzoek van Cohen, Dey & Lys (2008) bleek dat in de periode tussen 1987 en 2001, vóór de invoering van SOX, sprake was van een hoge mate van winststuring. Ondernemingen hadden onder andere de neiging om de gerealiseerde winsten naar boven af te ronden. De aanwezigheid van winststuring en onjuistheden in een jaarrekening stelt een onderneming niet in staat om de investeerders en andere belanghebbenden van transparante informatie te voorzien (Böhmer, Hoogendoorn & Kruit, 2016). Dit betekent dat belanghebbenden van de jaarrekening op basis van de financiële informatie, die gepubliceerd is door de onderneming, geen juiste financiële beslissingen kunnen nemen. Als reactie op de boekhoudschandalen en de beschadiging van het vertrouwen in de financiële verslaggeving, werd de Sarbanes Oxley wet in 2002 door de Verenigde Staten ingevoerd. Het doel van deze wet is het geven van verschillende richtlijnen ter bevordering van de transparantie en de

betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving van beursgenoteerde ondernemingen (Kröll, 2004).

Beursgenoteerde ondernemingen

Alle ondernemingen die genoteerd staan op de Amerikaanse beurs zijn verplicht de regelgeving van SOX na te leven. De beursgenoteerde ondernemingen worden onderverdeeld in drie categorieën: *'large accelerated filers'*, *'accelerated filers'* en *'non-accelerated filers'* (SEC, 2006a en b). Ondernemingen die genoteerd staan op de Amerikaanse beurs en aandelen hebben uitstaan ter waarde van \$700 miljoen of meer worden *'large accelerated filers'* genoemd. *'Accelerated filers'* worden over het algemeen omschreven als ondernemingen die een geplaatst aandelenkapitaal bezitten van tenminste \$75 miljoen, maar minder dan \$700 miljoen. Ondernemingen met een geplaatst aandelenvermogen tussen \$1 en \$75 miljoen worden gedefinieerd als *'non-accelerated filers'*. Verder is SOX ook van toepassing op buitenlandse ondernemingen die genoteerd staan op de Amerikaanse beurs en een geplaatst aandelenkapitaal van tenminste \$75 miljoen hebben. Large accelerated filers, accelerated filers, non-accelerated filers en buitenlandse ondernemingen, die genoteerd zijn op de Amerikaanse beurs, dienen verslag te doen over de effectiviteit van de interne beheersing op het gebied van financiële verslaggeving .

De Sarbanes Oxley wet werd in 2002 ingevoerd. In eerste instantie werd bepaald dat alle ondernemingen die in aanmerking kwamen voor de regelgeving van SOX vanaf 15 juni 2003 aan die eisen moesten voldoen (SEC, 2005). Echter, de ingangsdatum van de naleving van SOX verschilde per onderneming. Dit was afhankelijk van de categorie waar een onderneming toebehoorde. De ondernemingen, die als large accelerated en accelerated filer werden beschouwd, werden verplicht op 15 juni 2003 aan de eisen van SOX te voldoen. Dit werd uitgesteld naar 15 november 2004. De ingangsdatum van SOX werd ook vooruitgeschoven voor de non-accelerated filers en buitenlandse ondernemingen, die aan de Amerikaanse beurs genoteerd staan. Dit werd veroorzaakt door de discussie die ontstond over de kosten die gemaakt werden om SOX na te leven (SEC, 2005). Eerst werd aan deze twee partijen opgelegd aan de eisen van SOX te voldoen in april 2005, maar uiteindelijk stelde SEC de ingangsdatum uit tot 15 juli 2006. Dit onderzoek is gericht op de accelerated filers.

Sectie 302 en 404

SOX bestaat uit een aantal secties. De secties die het meeste invloed hebben op de interne beheersing van een onderneming zijn de sectie 302 en 404 (Kröll, 2004). De sectie 302 van SOX stelt het management verplicht elk kwartaal een verklaring af te leggen over de '*disclosure controls and procedures*' in een onderneming (Emanuel et al., 2004). Dit wordt ook de certificatieverplichting van het management genoemd. De '*disclosure controls and procedures*' leggen nadruk op een juiste en tijdige informatieverschaffing die door het interne beheersingssysteem gewaarborgd moet worden. Door middel van de verklaring over de '*disclosure controls and procedures*' verklaart het management dat de inhoud van financiële en niet-financiële jaarverslagen juist en volledig is. Daarnaast verklaart het management dat het rapportagesysteem van de onderneming belangrijke financiële en niet-financiële informatie op een betrouwbare manier en tijdig naar buiten brengt. Ook geeft het management in de verklaring aan dat het rapportagesysteem niet langer dan 90 dagen geleden beoordeeld is op zijn werking. Het management dient ook te verklaren dat zowel de tekortkomingen in de opzet en werking van de interne beheersing als fraudegevallen gerapporteerd zijn aan de auditors en het audit comité. Kortom, sectie 302 stelt het management verantwoordelijk voor de financiële verslaggeving van een onderneming. Hierbij verklaart het management dat de betrouwbaarheid van de informatieverschaffing gewaarborgd is.

De sectie 404 van SOX gaat over de '*internal control over financial reporting*' (Emanuel et al., 2004). In andere woorden, de interne beheersing met betrekking op de financiële rapportage. Zoals eerder beschreven wordt interne beheersing gedefinieerd als een proces, uitgevoerd door de directie, het management of andere medewerkers, gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid bij het bereiken van vastgestelde doelstellingen van een onderneming (COSO, 1992). '*Internal control over financial reporting*' is een onderdeel van interne beheersing, dat gericht is op de betrouwbaarheid van de financiële informatie (Koning, 2004). De sectie 404 bestaat uit deel A en deel B. De *sectie 404 A* van SOX stelt richtlijnen die het management moet volgen voor het opzetten en handhaven van een geschikte interne beheersing over de financiële verslaggeving (Vergoossen & Wallage, 2004). Uit deze sectie volgt dat het management naast het financiële jaarverslag van een onderneming, ook een verslag over de interne beheersing van een onderneming moet publiceren, het niet-

financieel verslag. Op deze manier wordt verantwoording afgelegd over de kwaliteit van de interne beheersing op het gebied van financiële verslaggeving. In het verslag van interne beheersing worden processen en maatregelen met betrekking op interne beheersing beschreven. Voorafgaand aan de invoering van SOX was de vastlegging van de processen van de interne beheersing op het gebied van financiële rapportage voldoende. Echter, sectie 404 van SOX stelt dat de beschrijving van deze processen in het verslag niet genoeg zijn. Er moet ook bewijs geleverd worden over de werking van de interne beheersingsprocessen op het gebied financiële verslaggeving. Daarvoor stelt SOX 404 dat het management gebruik maakt van een raamwerk ter beoordeling van de interne beheersing. De *sectie 404 B* beschrijft de verantwoordelijkheid van de onafhankelijke externe auditor (Bhamornsiri et al., 2008). De auditor geeft zijn oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van een onderneming op het gebied van financiële verslaggeving. Dus een onderneming die in aanmerking komt voor SOX dient een onafhankelijk externe auditor aan te nemen ter voldoening van deze wet. De sectie 404 A en B zijn leidend in dit literatuuronderzoek.

Het behalen van de doelstelling van SOX

De primaire doelstelling van de financiële verslaggeving is het verschaffen van informatie over de financiële positie, resultaten en wijzigingen in de financiële positie van een onderneming aan de externe gebruikers (Böhmer, Hoogendoorn & Kruit, 2016). Deze informatieverstrekking is nuttig voor de externe gebruikers van de financiële verslaggeving aangezien zij dit als een hulpmiddel gebruiken bij het maken van economische beslissingen. Daarvoor dient de vrijgegeven informatie betrouwbaar en transparant te zijn. Als de verstrekte informatie betrouwbaar en transparant is, wordt de daadwerkelijke situatie van de onderneming weerspiegeld. Dit stelt de gebruikers van de informatie in staat om hun economische keuzes op een betrouwbare manier af te wegen.

Bij het leveren van transparante en betrouwbare financiële informatie moet de beoordeling van de interne beheersing niet onderschat worden. Zo bleek dat de accountingschandaal van Enron te maken heeft met verschillende oorzaken, waaronder ook de tekortkomingen in de interne beheersing van Enron (Verschoor, 2002). De interne beheersing van een onderneming speelt dus een belangrijke rol in de voorziening van betrouwbare financiële informatie aan de externe gebruikers

(Hermanson, 2000; Altamuro & Beatty, 2010). Er is sprake van een sterke interne beheersing op het moment dat het plegen van fraude lastig is en een hoge kans bestaat dat fraude gedetecteerd wordt. Een goede werking van de interne beheersing zorgt er dus voor dat betrouwbare financiële informatie aan de gebruikers van deze gegevens geleverd kan worden. Op deze wijze draagt een sterke interne beheersing bij aan het verwezenlijken van de doelstelling van SOX. Vandaar dat het belangrijk is dat een onderneming toezicht houdt over de werking van zijn interne beheersing.

Concluderend, door de verschillende accountingschandalen rondom grote ondernemingen nam het vertrouwen in de financiële verslaggeving af. Daarom werd de wet- en regelgeving van beursgenoteerde ondernemingen versterkt met het doel de transparantie en betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te herstellen. Daarbij legt SOX nadruk op de interne beheersing van onderneming in sectie 302 en 404. Echter, de sectie 404 is leidend voor dit onderzoek. Deze sectie richt zich op de interne beheersing met betrekking op de financiële rapportage en het bestaat uit twee delen. Sectie 404 A beschrijft de verantwoordelijkheid van het management voor het opzetten en handhaven van een geschikte interne beheersing over de financiële verslaggeving. Daarnaast dient het management verslag te doen over de werking van de interne beheersing en te publiceren. De sectie 404 B beschrijft de verantwoordelijkheid van de onafhankelijke externe auditor. De auditor geeft zijn oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van een onderneming op het gebied van financiële verslaggeving. De ondernemingen die aanmerking komen voor de richtlijnen van SOX zijn ondernemingen die genoteerd staan op de Amerikaanse beurs. In dit onderzoek nadruk wordt gelegd op de accelerated filers, beursgenoteerde ondernemingen die een geplaatst aandelenkapitaal bezitten van tenminste \$75 miljoen, maar minder dan \$700 miljoen.

Hoofdstuk 4: De kosten van de Sarbanes Oxley wet

Sinds de invoering van SOX in 2002 zijn er veel discussies rondom de kosten die ondernemingen maken om aan de eisen van sectie 302 en 404 te voldoen. Dit komt door de onduidelijkheid over de omvang van de gemaakte kosten om SOX na te leven. De vaststelling van de SOX kosten is lastig, omdat de ondernemingen (1) niet verplicht zijn om de ontwikkeling van deze kosten bij te houden of (2) de SOX kosten niet afzonderlijk weergeven in diverse kostenposten zoals administratie kosten (Krishnan, 2005). Het is dus niet eenvoudig om te bepalen welke kosten betrekking hebben op de Sarbanes Oxley wet. In deze sectie worden de, volgens dit onderzoek, onderdelen van de nalevingkosten van SOX besproken.

Nalevingskosten

De sectie 302 en 404 van SOX brengen extra werkzaamheden met zich mee voor een onderneming. Aan deze werkzaamheden zijn kosten verbonden. Dit zijn de *nalevingskosten van SOX*, oftewel de additionele kosten die ondernemingen maken in verband met het naleven van SOX. Er bestaat onduidelijkheid over de omvang van deze kosten. In eerste instantie werd door de Securities and Exchange Commission (SEC) een schatting gemaakt waaruit bleek dat de gemiddelde nalevingkosten ongeveer \$91.000 zouden bedragen per beursgenoteerd onderneming. Maar volgens de schattingen van FEI (2004) liggen de gemiddelde nalevingskosten hoger per onderneming. Uit het onderzoek van FEI (2005) toont zelfs aan dat de werkelijke nalevingkosten per onderneming afwijken van de opgestelde prognose door de SEC en dus hoger liggen dan voorspeld werd. Ook uit een ander onderzoek (Grundfest, 2006) bleek dat de gemiddelde nalevingskosten hoger uitvallen dan de begroting van de SEC. Er werd geconstateerd dat de kosten in het eerste jaar gemiddeld \$8,5 miljoen bedragen voor bedrijven met een beurswaarde van meer dan \$700 miljoen en ongeveer \$1,2 miljoen voor bedrijven met een beurswaarde tussen \$75 en \$700 miljoen. Kortom, de nalevingskosten van SOX lopen uiteen. Er is belangstelling voor de bestudering van de SOX kosten, maar deze kosten zijn moeilijk vast te stellen. Zo blijkt dat minder dan de helft van de ondernemingen de kosten die gemaakt worden, ten behoeve van de nieuwe eisen, vastlegt (Nyberg, 2004). Dit maakt het bestuderen van de SOX kosten lastig. Desondanks worden de nalevingskosten van SOX bestudeerd door de verschillende onderdelen van deze kosten te bekijken.

Onderdelen van de nalevingskosten

In de meeste onderzoeken worden de SOX kosten bestudeerd door middel van enquêtes. In elk onderzoek wordt verondersteld dat de SOX kosten uit een aantal componenten bestaan. Echter, de componenten van de SOX kosten verschillen per onderzoek. In het onderzoek van The Financial Executives International (FEI, 2004), waar onderzoek wordt gedaan naar de kosten van SOX en de invloed van secties 302 en 404 op ondernemingen, worden de nalevingskosten opgesplitst in interne personeelskosten, externe kosten, zoals externe advies- en softwarekosten, en de accountantskosten. Krishnan et al. (2008) sluiten zich daarbij aan. Zij stellen ook dat de totale kosten van SOX uit drie onderdelen bestaan: extra accountantskosten, interne personeelskosten en externe kosten die te maken hebben met advies en technologie. De Security and Exchange Commission (SEC, 2009) heeft, daarentegen, de additionele kosten van SOX op een andere manier geanalyseerd. In het onderzoek van SEC werden de nalevingskosten gecategoriseerd in (1) vergoedingen voor de onafhankelijke audit van de interne beheersing (accountantskosten), (2) vergoedingen betaald aan externe partijen om te helpen voldoen aan sectie 404 die geen verband houden met de auditvergoedingen, (3) het aantal interne personeelsuren besteed aan de naleving van SOX en (4) eventuele resterende arbeidskosten zoals software en hardware in verband met de naleving van SOX. Daarnaast werd geconcludeerd dat de interne personeelskosten het grootste kostencomponent is onder de zojuist genoemde componenten van de nalevingskosten (Krishnan et al., 2008).

Over het algemeen kunnen de SOX kosten onderverdeeld worden in drie categorieën: (1) accountantskosten, (2) interne kosten en (3) externe kosten voor advies en technologie (Krishnan, Rama & Zhang, 2008). De additionele *accountantskosten* ontstaan door de toename van de werkzaamheden die voortvloeien uit de sectie 404 B van SOX. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd door externe accountants/auditors. Het gaat om het opzetten, onderhouden en controleren van de interne beheersing van een onderneming op het gebied van financiële verslaggeving. De *interne kosten* worden ook als een onderdeel van de SOX kosten beschouwd. Dit zijn de loonkosten van het huidig en nieuw personeel. De extra interne kosten vinden plaats vanwege de behoefte van ondernemingen aan de uitbreiding van hun interne audit afdeling en het vinden van nieuw personeel (Harrington, 2004). Deze werknemers houden zich vooral bezig met het naleven van sectie 404 A. Daarnaast

hebben ondernemingen te maken met *de externe kosten*. Een onderneming maakt deze kosten vanwege het gebruik van hulpmiddelen om SOX na te leven. Sommige ondernemingen kiezen ervoor om bepaalde interne werkzaamheden uit te besteden of om een aankoop van software te doen die gericht is op het naleven van de eisen van SOX te voldoen (Duffy, 2004). Ook advieskosten vallen onder de externe kosten.

De nalevingskosten volgens FEI

In eerste instantie werden de gemiddelde nalevingskosten door SEC op \$91.000 geschat per genoteerde onderneming aan de Amerikaanse beurs. Volgens de schattingen van FEI (2004) lagen de nalevingskosten hoger. FEI heeft in 2004 op twee verschillende momenten een prognose gemaakt van de nalevingskosten in het eerste jaar (zie Tabel 1). Daarnaast werden de werkelijke nalevingskosten in het eerste jaar vastgesteld. De geschatte en werkelijke nalevingskosten worden onderverdeeld in accountantskosten, interne en externe kosten.

	Januari 2004	Juli 2004	Maart 2005
<i>Accountantskosten</i>	\$613.250	\$1.283.385	\$1.337.935
<i>Interne kosten</i>	\$732.100	\$1.037.100	\$1.716.987
<i>Externe kosten</i>	\$590.100	\$823.200	\$1.301.050
<i>Totale nalevingskosten</i>	\$1.935.450	\$3.143.685	\$4.355.972

Tabel 1: Geschatte en werkelijke nalevingskosten volgens FEI

Volgens FEI (2005) zijn de werkelijke totale nalevingskosten van een onderneming in het eerste jaar gemiddeld \$4,36 miljoen waarvan \$1,34 miljoen aan de accountantskosten worden toegerekend, \$1,72 miljoen aan de interne kosten en \$1,3 miljoen aan de externe kosten. De gemiddelde nalevingskosten zijn 39 procent hoger uitgevallen dan eerst geschat werd in het onderzoek van FEI (2004). Uit de schattingen in 2004 werd verwacht dat de minste kosten aan de externe kosten zouden toebehoren. Dit komt overeen met de vastgestelde nalevingskosten in 2005. Echter, uit de schattingen in 2004 blijkt dat het niet duidelijk is of de meeste kosten aan de accountantskosten of de interne kosten moeten worden toegerekend. In januari 2004 werd eerst begroot dat de interne kosten het grootste kostenpost zou zijn, maar in juli 2004 worden accountantskosten toch hoger geschat. FEI (2005) stelde vast dat de

meeste kosten aan de interne kosten toegerekend worden tijdens het eerste jaar, maar het verschil tussen de accountants- en interne kosten is niet enorm.

Concluderend, het is moeilijk de SOX kosten vast te stellen, omdat ondernemingen deze kosten niet bijhouden of apart vermelden. Daarom is onduidelijkheid ontstaan over de omvang van de kosten die ondernemingen maken om SOX na te leven. Dit is te zien aan de uiteenlopende schattingen van SEC en FEI. Om een beter beeld te krijgen over de kosten die gemaakt worden om SOX na te leven, worden de nalevingskosten van SOX onderzocht. Volgens dit onderzoek bestaan deze kosten uit de accountingskosten, interne en externe kosten. In de meeste wetenschappelijke onderzoeken worden de nalevingskosten van SOX door middel van deze componenten onderzocht. Daarom worden deze onderdelen als uitgangspunt genomen om de nalevingskosten van SOX te bestuderen in dit literatuuronderzoek. De accountantskosten zijn de kosten die ontstaan door de extra werkzaamheden, op het gebied van interne beheersing rondom de financiële verslaggeving, die door externe accountants worden uitgevoerd in verband met sectie 404 B van SOX. De interne kosten zijn de loonkosten van het huidig en nieuw personeel. De onderneming maakt deze kosten vanwege de behoefte van de onderneming aan de uitbreiding van hun interne audit afdeling en het vinden van nieuw personeel. Deze werknemers houden zich vooral bezig met het naleven van sectie 404 A. Als laatste hebben ondernemingen te maken met externe kosten. Hier vallen advies- en technologiekosten onder. Dit zijn hulpmiddelen waar ondernemingen gebruik van maken om op een correcte manier aan SOX te voldoen. Dit onderzoek is gericht op de kosten die accelerated filers maken om per ingangsdatum aan de eisen van SOX te voldoen.

In hoofdstuk twee, drie en vier wordt theorie met betrekking tot de interne beheersing, SOX en de nalevingkosten van SOX besproken. Om een duidelijk beeld van dit onderzoek te geven, volgt hier een afbakening van het onderwerp. De interne beheersing wordt omschreven als een proces, uitgevoerd door de directie, het management of andere medewerkers, gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid bij het bereiken van vastgestelde doelstellingen van een onderneming. De vastgestelde doelstellingen bestaan uit operationele, rapportering en compliance doelstellingen. De interne beheersing van een onderneming is een breed begrip.

Vanwege de focus op SOX, dat gericht is op het herstel van het vertrouwen in de financiële verslaggeving, wordt uitsluitend naar een aspect van het begrip interne beheersing gekeken, de rapporteringsdoelstelling. Deze doelstelling is gericht op de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving. Dit gedeelte van interne beheersing is nauwsluitend verbonden met de doelstelling van SOX.

Voorheen was de wet- en regelgeving met betrekking tot de interne beheersing beperkt. Slechts de FCA gaf richtlijnen voor dit aspect van een onderneming, waarbij een onderneming alleen verantwoordelijk was voor het inrichten en onderhouden van zijn interne beheersing. Bovendien was de publicatie van informatie over de inrichting en werking van de interne beheersing optioneel. De wet- en regelgeving over de interne beheersing van een onderneming werd versterkt door de invoering van SOX. SOX bestaat uit verschillende secties, waaronder sectie 404 A en B die de richtlijnen van interne beheersing rondom de financiële verslaggeving aanscherpen. Daarom zijn sectie 404 A en B leidend voor dit onderzoek.

De strenge regelgeving in sectie 404 A en B richt zich op alle ondernemingen die genoteerd staan op de Amerikaanse beurs. In dit onderzoek wordt hierbij gekeken naar de accelerated filers. Dit zijn ondernemingen die een geplaatst aandelenkapitaal bezitten van tenminste \$75 miljoen, maar minder dan \$700 miljoen. Deze ondernemingen zijn verplicht, per bijhorende ingangsdatum, aan sectie 404 A en B van SOX te voldoen. Het naleven van de eisen in sectie 404 A en B heeft invloed op de kosten van een accelerated filer. In dit onderzoek worden de nalevingskosten van SOX gemeten aan de hand van de accountantskosten, interne en externe kosten. De accountantskosten worden gezien als de kosten die ontstaan door de werkzaamheden die door een externe accountant wordt uitgevoerd in verband met sectie 404 B van SOX. De kosten die gekoppeld worden met de naleving van sectie 404 A zijn de interne en externe kosten. De interne kosten zijn de loonkosten van het huidige en nieuw personeel. Een accelerated filer maakt deze kosten vanwege de behoefte van de onderneming aan de uitbreiding van hun interne audit afdeling en het vinden van nieuw personeel. Onder de externe kosten vallen de advies- en technologiekosten. Dit zijn hulpmiddelen waar een accelerated filer gebruik van maakt om op een correcte manier aan SOX te voldoen.

Hoofdstuk 5: Methodologie

In deze paper wordt onderzoek gedaan naar de nalevingskosten van de accelerated filers bij het naleven van SOX. Dit onderwerp wordt door middel van een literatuuronderzoek onderzocht. In dit hoofdstuk wordt toegelicht op welke wijze de literatuuronderzoek is uitgevoerd.

De nalevingskosten van de accelerated filers werden in deze paper onderzocht door middel van een bibliografische methode. In andere woorden, er werden wetenschappelijke artikelen gehanteerd om onderzoek te verrichten. Daarnaast was de sneeuwbal methode van toepassing, waarbij gebruik werd gemaakt van referentielijsten in wetenschappelijke artikelen om andere artikelen op te zoeken. Verder wordt dit onderzoek ondersteund door de objectieve informatie van instituten en onderzoeksbureaus zoals SEC en FEI. Dat wil zeggen dat de informatieverstrekking van deze bronnen niet gebaseerd is op economische belangen.

De zoekmachines die gebruikt zijn om de wetenschappelijke artikelen op te zoeken, zijn sEURCH, de zoekmachine van de Erasmus Universiteit, en Google Scholar. De selectie van de gebruikte artikelen vond plaats op de volgende manier. Allereerst werden de keywords *SOX*, *interne beheersing*, *accountantskosten*, *interne kosten* en *externe kosten* gebruikt om de artikelen te zoeken. Daarbij werd het aantal artikelen beperkt tot de gepubliceerde artikelen over de afgelopen 20 jaar, aangezien de accountingschandalen rondom 2000 plaatsvonden. Een artikel uit 1985 is hierbij een uitzondering. Ook werden de zoekresultaten beperkt door naar de artikelen te kijken die uitsluitend de sectie 404 en accelerated filers betreffen. Vervolgens zijn de artikelen geselecteerd op basis van de bijhorende impact factor. De impact factor geeft weer hoe vaak gerefereerd wordt naar artikelen uit een bepaald wetenschappelijk tijdschrift in andere tijdschriften. Op deze manier werd de betrouwbaarheid van een artikel beoordeeld. De impact factor van de artikelen in dit onderzoek variëren tussen 1,3 en 3,8. De informatie van instituten en onderzoeksbureaus werd geselecteerd door vast te stellen dat de informatie objectief is en dus geen sprake was van economische belangen. Dit kan opgemaakt worden door de missie van de instituten en onderzoeksbureaus. Daarnaast maken grote ondernemingen zoals KPMG gebruik van deze informatie.

De gebruikte artikelen en informatie in dit onderzoek zijn geselecteerd vanwege een twee redenen. Ten eerste is de betrouwbaarheid van de informatie belangrijk. Bij de wetenschappelijke artikelen wordt dit vastgesteld door middel van de impact factor. Bij een impact factor minder dan 1 werd het artikel niet geselecteerd. De informatie van de instituten en onderzoeksbureaus werd niet als betrouwbaar beschouwd als deze informatie niet gebruikt werd in andere wetenschappelijke artikelen (impact factor 1 of hoger) of niet gebruikt werd door een grote onderneming bij zijn eigen onderzoek. Ten tweede werden alleen de artikelen geselecteerd die over sectie 404 en accelerated filers gaan. Op deze manier wordt de hoeveelheid informatie over sectie 404 van SOX beperkt.

Hoofdstuk 6: Uitwerking wetenschappelijke artikelen

Er is onduidelijkheid over de omvang en de verschillende kosten die betrekking hebben op de naleving van SOX. Om de nalevingskosten van SOX te bestuderen, wordt als uitgangspunt genomen dat de nalevingskosten uit de volgende componenten bestaan: accountantskosten, interne en externe kosten. In deze sectie wordt vooral nadruk gelegd op de accountantskosten, aangezien deze kosten in meerdere onderzoeken gebruikt worden om de nalevingskosten van SOX te bestuderen. De andere twee componenten van de nalevingskosten zijn weinig onderzocht en kunnen daarom beperkt onderzocht worden in dit literatuuronderzoek.

Accountantskosten

De accountantskosten worden in de meeste onderzoeken gebruikt om de kosten van SOX te bestuderen. Over het algemeen wordt bij verschillende onderzoeken geconcludeerd dat de accountantskosten, sinds de ingangsdatum van SOX, zijn toegenomen. Dit blijkt ook uit het onderzoek van Raghunandan & Rama (2006). Zij deden onderzoek naar de audit kosten, waarbij zij specifiek keken naar 660 productieondernemingen die onder *accelerated filers* vallen. Deze ondernemingen dienen sinds 2004 aan SOX te voldoen. Raghunandan & Ram (2006) ondervonden dat de gemiddelde audit kosten van de *accelerated filers* zijn toegenomen in 2004 in vergelijking met 2003. In 2004 werden de gemiddelde audit kosten op \$3,08 miljoen gesteld. Dit wees op een toename van de accountantskosten met 86 procent. De stijging van de accountantskosten heeft te maken met de effectiviteit van de interne beheersing volgens Raghunandan & Rama (2006). Ondernemingen die een ineffektieve interne beheersing rapporteerden, hebben te maken met hogere accountantskosten (43 procent), dan ondernemingen met een effectieve interne beheersing. Deze ondernemingen hebben ook te maken met hogere audit kosten, maar in mindere mate. Er is dus een positief verband tussen de accountantskosten en de effectiviteit van de interne beheersing in een onderneming.

Bhamornsiri, Guinn & Schroeder (2008) deden onderzoek naar het effect van sectie 404 op de externe accountantskosten tussen 2003 en 2004. Hierbij werd vastgesteld dat de invoering van SOX invloed heeft gehad op de accountantskosten van de *accelerated filers*. Slechts bij 6 procent van de Fortune 500 bedrijven (een ranglijst van bedrijven uit de Verenigde Staten geordend van groot naar klein op basis van hun

jaaromzet) is een afname van de accountantskosten geconstateerd, terwijl 94 procent van de ondernemingen aangeeft dat deze kosten zijn gestegen. Volgens Bhamornsiri, Guinn & Schroeder (2008) varieert de stijging van de accountantskosten onder de *accelerated filers*. In tegenstelling tot Raghunandan & Rama, die de variatie aan de effectiviteit van interne beheersing toerekenen, beweren Bhamornsiri, Guinn & Schroeder dat de omvang van een onderneming hierbij bepalend is. Dit wordt ondersteund door het onderzoek van Krishnan et al. (2008), die dezelfde conclusie trekken.

	2003	2004	Toename in percentage
<i>Alle ondernemingen</i>	\$4.822.711	\$8.023.969	66,4
<i>Categorie 1</i>	\$9.899.503	\$14.877.410	50,3
<i>Categorie 2</i>	\$4.776.047	\$8.468.599	77,3
<i>Categorie 3</i>	\$3.116.243	\$5.838.757	87,4
<i>Categorie 4</i>	\$1.541.321	\$2.972.437	92,9

Tabel 2: Verandering van de accountantskosten tussen 2003 en 2004

Op tabel 2 worden de audit kosten tussen 2003 en 2004 weergegeven, waarbij de *accelerated filers* gerangschikt worden van klein naar groot. De gemiddelde accountantskosten in 2004 worden vastgesteld op \$8.023.969. Dit wijst op een toename van 66,4 procent. Bij het analyseren van het tabel komt het volgende verband naar voren: de audit kosten nemen toe, naarmate de omvang van een onderneming toeneemt. Zo is te zien dat de accountantskosten van een kleine onderneming, die onder categorie 1 valt, met 50,3 procent toenemen, terwijl de accountantskosten van een grote onderneming (categorie 4) met 92,9 procent stijgen. De omvang van een onderneming is dus bepalend voor de mate waarin de accountantskosten toenemen na invoering van SOX in 2004. Verder beweren Bhamornsiri et al., (2008) dat de accountantskosten wellicht in de eerstvolgende jaren zullen afnemen.

Eldridge & Kealey (2005) bestuderen de audit kosten vanuit een ander perspectief. Ze analyseerden 245 commerciële banken, *accelerated filers*, die sinds 2004 aan SOX voldoen. Uit de resultaten van Eldridge & Kealey volgde dat de gemiddelde accountantskosten in 2004 (\$ 5,8 miljoen) significant hoger waren dan in 2003 (\$ 3,5

miljoen). Aan de hand van deze gegevens wordt een toename van 66 procent vastgesteld onder de commerciële banken. Daarnaast concludeerden Eldridge & Kealey dat de toename van de accountantskosten volledig aan de regelgeving van SOX wordt toegerekend. Volgens hen worden de hogere accountantskosten veroorzaakt door de extra werkzaamheden die een auditor moet verrichten om SOX na te leven. De additionele werkzaamheden uiteten zich in een vertraging van de uitvoering van de audit werkzaamheden onder de *accelerated filers* in 2004 vanwege de naleving van SOX (Eldridge et al, 2006). De duur van de vertraging is afhankelijk van de effectiviteit van de interne beheersing. Bij een effectieve interne beheersing kan de vertraging gemiddeld 34 dagen duren, terwijl bij een ineffectieve interne beheersing de vertraging zelfs 16 dagen langer kan duren. Dit resultaat komt overeen met de bewering van Raghunandan & Rama (2006). Zij stellen dat de stijging van de accountantskosten te maken heeft met de effectiviteit van de interne beheersing.

Benoit (2006) heeft de invloed van SOX op de accountantskosten van vastgoed bedrijven onderzocht. Net als Eldridge & Kealey (2005), Raghunandan & Rama (2006) en Bhamornsiri et al. (2008) stelt Benoit vast dat de onderzochte *accelerated filers* te maken hebben met een toename van de audit kosten tussen 2003 en 2004. De gemiddelde auditkosten van de *accelerated filers* stegen met 85 procent. Volgens Benoit kan de toename van de accountantskosten onder de *accelerated filers* in 2004 toegeschreven worden aan twee factoren. Aan de ene kant nemen de kosten toe door de uitgebreide controles van de interne beheersing die door een externe accountant uitgevoerd wordt. Hier sluiten Eldridge & Kealey (2005) zich bij aan als zij stellen dat de toename van de accountantskosten volledig aan de regelgeving van SOX wordt toegerekend. Aan de andere kant nemen de kosten conform Benoit toe door de extra audit werkzaamheden naast de normale werkzaamheden. Deze additionele werkzaamheden kunnen zich uiteten in een vertraging van de audit werkzaamheden, afhankelijk van de effectiviteit van de interne beheersing van een onderneming, wat tot hogere accountantskosten kan leiden (Eldridge & Kealey, 2005; Eldridge et al., 2006).

In tegenstelling tot de andere onderzoekers, bestuderen Hoag & Hollingsworth (2011) de accountantskosten over een langere periode. Zij analyseren de accountantskosten van 13730 *accelerated filers* tussen 2004 en 2007. De onderzoekers concluderen dat

de accountantsvergoedingen geleidelijk dalen voor de ondernemingen die hun zwakke punten op het gebied van interne beheersing aanpakken. De daling van de accountantskosten bevestigt de bewering die Bhamornsiri et al., (2008) al eerder maakten. Zij beweerden dat de accountantskosten wellicht in de eerstvolgende jaren, na de ingangsdatum van SOX, zouden afnemen.

Interne kosten

De duur van een controle die door een externe auditor uitgevoerd wordt, is afhankelijk van de samenwerking tussen de externe accountant en het personeel van een onderneming, de interne auditors (Schneider, 1985). Aangezien een externe auditor, sinds de invoering van SOX, 90 procent van de tijd bezig is met het vastleggen van interne processen en controles en het uitvoeren van controles, kan dit impliceren dat SOX ook meer inspanning vraagt van het personeel van een onderneming (Cohen et al., 2010). Deze stelling krijgt ondersteuning van Eldridge & Kealey (2005). Zij beweren dat de extra werkzaamheden, die voortvloeien uit de richtlijnen van SOX, leiden tot een vertraging van een controle tot 34 dagen of zelfs langer bij een ineffectieve interne beheersing. Dit zou wijzen op een sterke toename van de interne kosten. Volgens Krishnan et al. (2008) zijn de interne kosten dan ook het grootste kostencomponent van de nalevingskosten.

Sneller & Langendijk (2007) onderzoeken de nalevingkosten van de Europese divisie van een *accelerated filer*. Daarvoor maken ze gebruik van een case study, waar de werkelijke kosten van de Europese divisie vergeleken worden met de schattingen van SEC. De onderzoekers bestuderen niet alleen de accountantskosten, maar ook de interne kosten (het aantal uur dat het interne personeel nodig heeft om de werkzaamheden van SOX te verrichten). De uitwerking van de casus toont aan dat het aantal interne uren significant hoger lag. Er werd vastgesteld dat de Europese divisie 3556 uren nodig had voor de extra eisen van SOX. Dit is ongeveer 12 keer hoger dan de schatting die SEC maakte (287 uren). Hiermee concluderen de onderzoekers dat de schattingen van SEC te laag waren. Het naleven van SOX vereist meer tijd dan verwacht werd.

De lage inschatting van SEC, op het gebied van interne kosten, wordt bevestigd door het onderzoek van FEI. FEI (2005) heeft onderzoek gedaan naar de nalevingskosten

met betrekking tot SOX. Daarvoor werden de nalevingskosten (accountantskosten, interne en externe kosten) van 217 ondernemingen geanalyseerd. Volgens de FEI geven ondernemingen per jaar gemiddeld \$2,3 miljoen extra uit aan de interne kosten. De extra interne kosten worden gedreven door de toename van het aantal uur dat het interne personeel maakt om de regelgeving van SOX na te leven. FEI schat dat gemiddeld 26.758 uren nodig zijn om aan de eisen van SOX te voldoen. Het aantal uur dat nodig is voor de naleving van SOX verschilt tussen FEI (2005) en Sneller & Langendijk (2007), omdat het onderzoek van Sneller & Langendijk gericht is op een divisie. Dat wil zeggen dat Sneller & Langendijk slechts een onderdeel van de onderneming onderzoeken, terwijl FEI onderzoek naar de nalevingskosten op ondernemingen als een geheel.

Externe kosten

De eisen van SOX hebben ervoor gezorgd dat ondernemingen additionele kosten moesten maken. Zo stelde FEI (2005) de gemiddelde nalevingskosten van SOX vast op \$4,36 miljoen. Dit bedrag viel hoger uit (39 procent) dan de eerste inschatting van de FEI op januari 2004. Hoewel de nalevingskosten van SOX deels aan de accountantskosten toegerekend worden, stelt FEI dat de stijging van de nalevingskosten grotendeels veroorzaakt door de externe kosten voor consulting en software.

Uit een onderzoek van ARC Morgan volgt dat de totale nalevingskosten van SOX (exclusief de interne kosten) gemiddeld \$3,2 miljoen bedragen, waarvan \$1,8 miljoen aan de externe kosten worden toegerekend (Maher & Weiss, 2008). Dit impliceert dat meer dan de helft van de kosten te maken heeft met externe hulpmiddelen zoals advies en technologie die ondernemingen nodig hebben om de richtlijnen van SOX na te leven. De externe kosten spelen volgens het onderzoek van ARC Morgan een grote rol. Krishan et al. (2008) stellen daarentegen dat de interne kosten het grootste kostencomponent is onder de componenten van de nalevingskosten. Maar de onderzoekers vonden ook een positief verband tussen de nalevingskosten en kosten die gemaakt worden bij het opzetten van een nieuw computer systeem en een beleid voor de interne beheersing.

Bace et al. (2006) analyseren de gemiddelde toename van de nalevingskosten (\$4 miljoen) van Standard & Poor's 500 in de periode tussen 2003 en 2006. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende elementen van de nalevingskosten en worden de uitgaven van een onderneming per element uitgedrukt in percentages. Uit dit onderzoek blijkt dat de advieskosten (externe kosten) van een onderneming procentueel afnemen in de overgang van 2003 naar 2004. De jaren daarna nemen deze kosten verder af. Het is ook opvallend dat de uitgaven van een onderneming aan software (externe kosten) minimaal toeneemt tussen 2003 en 2004, terwijl deze kostenpost de jaren daarna drastisch toeneemt tussen 2003 en 2006. Hieruit wordt de conclusie getrokken dat de verhoudingen binnen de externe kosten verschuift tussen 2003 en 2006. De toename van de externe kosten komt overeen met het onderzoek van ARC Morgan waarbij beweerd wordt dat de externe kosten een grote rol spelen (Maher & Weiss, 2008).

Samenvattend, de naleving van SOX heeft invloed gehad op de kosten van de accelerated filers na de ingangsdatum van deze wet. In de meeste onderzoeken worden de SOX kosten aan de hand van de accountantskosten bestudeerd en is het onderzoek naar interne en externe kosten beperkt. Met betrekking tot de accountantskosten hebben de besproken wetenschappelijke artikelen één overeenkomst. Alle besproken onderzoeken tonen aan dat de accountantskosten van alle accelerated filers, na ingangsdatum van SOX, stijgen. De toename van de accountantskosten, na de ingangsdatum van SOX, wordt door verschillende zaken verklaard. Volgens Raghunandan & Rama (2006) is de effectiviteit van de interne beheersing binnen een productieonderneming bepalend voor de vergoedingen aan de externe accountants. Een productieonderneming met een ineffectieve interne beheersing heeft de neiging om hogere accountantskosten te maken. Andersom geldt ook dat de accountantskosten lager uitvallen als een productieonderneming te maken heeft met een effectieve interne beheersing. Bhamornsiri, Guinn & Schroeder (2008), daarentegen, stellen vast dat de accountantskosten afhankelijk zijn van de omvang van een onderneming. De kosten nemen toe, naarmate de omvang van de accelerated filer toeneemt. Naast de effectiviteit van de interne beheersing en de omvang van een accelerated filer, spelen de extra werkzaamheden met betrekking tot SOX een belangrijke rol. Benoit (2006) meent dat de hoge accountantskosten van vastgoed ondernemingen niet alleen door de extra werkzaamheden die SOX vereist,

veroorzaakt worden, maar ook door de uitbreiding van de controle procedures. Volgens Eldridge & Kealey (2005) kunnen de extra werkzaamheden, die afhankelijk zijn van de effectiviteit van de interne beheersing, leiden tot een vertraging van de audit tot 34 dagen of zelfs langer bij een ineffectieve interne beheersing. Dit kan zich uitdrukken in hogere accountantskosten.

Met betrekking tot de interne kosten van een accelerated filer, na ingangsdatum van SOX, stellen Krishnan et al. (2008) dat de interne kosten het grootste component van de nalevingskosten zijn. Desondanks is het onderzoek naar de interne kosten van een accelerated filer vrij beperkt. Uit de onderzoeken die verricht zijn wordt geconcludeerd dat accelerated filers te maken hebben met hogere interne kosten sinds de ingangsdatum van SOX. Dit wordt bevestigd door de onderzoeken van FEI (2005) en Sneller & Langendijk (2007). Uit deze onderzoeken blijkt dat de loonkosten van het huidig en nieuw personeel van accelerated filers hoger uitvallen doordat meer tijd nodig is voor de werkzaamheden die SOX eist. Volgens Cohen et al., (2010) is een externe accountant 90 procent van de tijd bezig met het vastleggen van interne processen en controles en het uitvoeren van controles, wat extra inspanning van de externe accountant en het personeel van de onderneming vereist. Afhankelijk van de effectiviteit van de interne beheersing, kunnen de verplichtingen van SOX tot een vertraging van de audit leiden (Eldridge & Kealey, 2005). Bij een effectieve interne beheersing kan een controle uitlopen tot 34 dagen of zelfs langer bij sprake van een effectieve interne beheersing.

Met betrekking tot de externe kosten (de kosten die gemaakt worden ten behoeve van advies en technologie) komen verschillende zaken naar voren. Conform FEI (2005) wordt de toename van de nalevingskosten grotendeels veroorzaakt door de externe kosten voor consulting en software. ARC Morgan ondersteunt deze stelling en pleit dat de externe kosten een grote rol spelen, omdat meer dan de helft van de kosten externe hulpmiddelen betreffen zoals advies en technologie om de richtlijnen van SOX na te leven (Maher & Weiss, 2008). Bace et al. (2006) analyseren de gemiddelde toename van de nalevingskosten (\$4 miljoen) van Standard & Poor's 500 in de periode tussen 2003 en 2006. Zij constateren een verschuiving van de advies- en software kosten binnen de externe kosten tussen 2003 en 2006 vanwege de toename van de software kosten en de afname van de advieskosten over de loop van de jaren.

Overzicht van de onderzoeken

Onderzoek	Conclusie
Raghunandan & Rama (2006)	De gemiddelde audit kosten van de <i>accelerated filers</i> (productieondernemingen) zijn toegenomen in 2004 in vergelijking met 2003. In 2004 werden de gemiddelde audit kosten op \$3,08 miljoen gesteld. De stijging van de accountantskosten heeft te maken met de effectiviteit van de interne beheersing.
Bhamornsiri et al. (2008)	Het naleven van sectie 404 heeft invloed gehad op de externe accountantskosten van de <i>accelerated filers</i> (Fortune 500 bedrijven) tussen 2003 (\$4.822.711) en 2004 (\$8.023.969). De omvang van een onderneming hierbij bepalend is.
Eldridge & Kealey (2005)	De gemiddelde accountantskosten van de <i>accelerated filers</i> (commerciële banken) in 2004 (\$ 5,8 miljoen) waren significant hoger dan in 2003 (\$ 3,5 miljoen). De toename van de accountantskosten wordt volledig aan de regelgeving van SOX toegerekend. De extra werkzaamheden, die voortvloeien uit de richtlijnen van SOX, leiden tot een vertraging van een controle tot 34 dagen of zelfs langer bij een ineffectieve interne beheersing
Benoit (2006)	Er wordt een toename van de audit kosten geconstateerd tussen 2003 en 2004. De gemiddelde auditkosten van de <i>accelerated filers</i> (vastgoed bedrijven) stegen met 85 procent. Dit komt door twee factoren: de uitgebreide controles van de interne beheersing en de extra audit werkzaamheden naast de normale werkzaamheden.
Hoag & Hollingsworth (2011)	De accountantskosten zullen over een langere periode geleidelijk dalen voor de <i>accelerated filers</i> die hun zwakke punten op het gebied van interne beheersing aanpakken.

Onderzoek	Conclusie
Schneider (1985)	De duur van een controle die door een externe auditor uitgevoerd wordt, is afhankelijk van de samenwerking tussen de externe accountant en het personeel van een onderneming, de interne auditors.
Cohen et al. (2010)	Sinds de invoering van SOX is een externe auditor 90 procent van de tijd bezig is met het vastleggen van interne processen en controles en het uitvoeren van controles. Dit kan impliceren dat SOX ook meer inspanning vraagt van het personeel van een onderneming
Sneller & Langendijk (2007)	Er werd vastgesteld dat de Europese divisie 3556 uren nodig had voor de extra eisen van SOX. Dit is ongeveer 12 keer hoger dan de schatting die SEC maakte (287 uren). Het naleven van SOX vereist meer tijd dan verwacht werd.
FEI (2005)	De extra interne kosten zijn gemiddeld per jaar \$2,3 miljoen. Deze kosten worden gedreven door de toename van het aantal uur dat het interne personeel maakt om de regelgeving van SOX na te leven. Daarnaast wordt de stijging van de nalevingskosten grotendeels veroorzaakt door de externe kosten voor consulting en software.
Maher & Weiss (2008)	De nalevingskosten van SOX bedragen gemiddeld \$3,2 miljoen, waarvan \$1,8 miljoen aan de externe kosten worden toegerekend. Dit impliceert dat meer dan de helft van de kosten te maken heeft met externe hulpmiddelen om SOX na te leven.
Bace (2006)	De advieskosten procentueel afnemen in de overgang van 2003 naar 2004. De jaren daarna nemen deze kosten verder af. Voor de software kosten geldt hetzelfde maar dan andersom.

Hoofdstuk 7: Conclusie en beperkingen

In dit literatuuronderzoek worden de kosten die samenhangen met de naleving van SOX onderzocht. Om een antwoord te formuleren op de centrale vraag wordt in hoofdstuk 2 de regelgeving van de interne beheersing vóór de invoering van SOX uiteengezet. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 besproken in welk opzicht de interne beheersing van een onderneming veranderd is door de invoering van de Sarbanes Oxley wet. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de samenstelling van de nalevingskosten van de Sarbanes Oxley wet. Verder wordt in hoofdstuk 5 de methodologie van dit onderzoek besproken. Als laatste worden in hoofdstuk 6 de nalevingskosten van een onderneming geanalyseerd na de invoering van SOX. In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de centrale vraag en de beperkingen besproken.

Wat zijn de kosten die samenhangen met de naleving van de Sarbanes Oxley wet op het gebied van interne beheersing voor accelerated filers?

Vanwege de boekhoudschandalen aan het begin van het jaar 2000 ontstond ophef over de transparantie en betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving (Pincus & Rego, 2008). Dit werd gedeeltelijk toegerekend aan de matige uitvoering van de interne beheersing (Carcello, Hermanson & Raghunandan, 2005). Als reactie hierop werd de wet- en regelgeving rondom de interne beheersing van beursgenoteerde ondernemingen versterkt met doel de transparantie en betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te herstellen (Kröll, 2004). De naleving van deze nieuwe wet brengt kosten met zich mee. De vaststelling van de kosten, die te maken hebben met SOX, is lastig, omdat ondernemingen (1) niet verplicht zijn om de ontwikkeling van deze kosten bij te houden of (2) de SOX kosten niet afzonderlijk weergeven in diverse kostenposten zoals administratie kosten (Krishnan, 2005). Daarnaast blijkt dat minder dan de helft van de ondernemingen de kosten, ten behoeve van de nieuwe eisen, vastlegt (Nyberg, 2004).

De kosten die samenhangen met de naleving van de Sarbanes Oxley wet op het gebied van interne beheersing voor accelerated filers zijn volgens dit onderzoek het volgende: de accountantskosten, de interne en externe kosten. In vergelijking met de accountantskosten worden de interne en externe kosten het minst gehanteerd bij de bestudering van de nalevingkosten van SOX. In verschillende onderzoeken, met

uitzondering van Bhamornsiri, Guinn & Schroeder (2008), komt naar voren dat de accountantskosten van accelerated filers toenemen na ingangsdatum van SOX. Deze toename wordt verklaard door de effectiviteit van de interne beheersing (Raghunandan & Rama, 2006) en de omvang van een onderneming (Bhamornsiri, Guinn & Schroeder, 2008). Ook de extra werkzaamheden die SOX vereist en de uitbreiding van de controle procedures zorgen voor hogere accountantskosten (Benoit, 2006). Naast de vaststelling van de stijging van de accountantskosten, wordt ook een toename van de interne kosten geconstateerd sinds de ingangsdatum van SOX. Hoewel Krishnan et al. (2008) pleiten dat deze kosten het grootste onderdeel van de nalevingskosten zijn, is het onderzoek naar de interne kosten van een accelerated filer beperkt. Volgens FEI (2005) & Sneller & Langendijk (2007) zullen de loonkosten van het huidig en nieuw personeel van accelerated filers hoger uitvallen doordat meer tijd nodig is voor de werkzaamheden die SOX vereist. De toename van de interne kosten wordt toegerekend aan de extra inspanning die SOX van de externe accountant en het personeel van de onderneming vereist tijdens de uitvoering van de controles (Cohen et al., 2010). Afhankelijk van de effectiviteit van de interne beheersing, kunnen de verplichtingen van SOX tot een vertraging van een controle leiden (Eldridge & Kealey, 2005). Ook het beperkte onderzoek naar de externe kosten van accelerated filers wijst op een toename na ingangsdatum van SOX. Volgens FEI (2005) wordt de stijging van de nalevingskosten grotendeels veroorzaakt door de externe kosten voor consulting en software. ARC Morgan ondersteunt deze bewering en pleit dat de externe kosten een grote rol spelen, omdat meer dan de helft van de kosten externe hulpmiddelen betreffen zoals advies en technologie om de richtlijnen van SOX na te leven (Maher & Weiss, 2008). Bace et al. (2006) analyseren de gemiddelde toename van de nalevingskosten (\$4 miljoen) in de periode tussen 2003 en 2006. Zij constateren een verschuiving van de advies- en software kosten binnen de externe kosten tussen 2003 en 2006 vanwege de toename van de software kosten en de afname van de advieskosten over de loop van de jaren. De accountantskosten, interne en externe kosten maken volgens dit onderzoek onderdeel uit van de nalevingskosten van SOX. Echter, de nalevingskosten zijn niet eenvoudig te bepalen, omdat ondernemingen niet verplicht zijn deze kosten bij te houden of afzonderlijk te vermelden. Bovendien worden de kosten door minder dan de helft van de ondernemingen vastgelegd. Daarom is het niet mogelijk om een volledige uitspraak uit te brengen over de nalevingskosten van SOX.

Beperkingen en aanbevelingen

In dit literatuuronderzoek worden de nalevingskosten van SOX onderzocht. Echter, er zijn een aantal beperkingen omtrent het onderzoek dat verricht is voor dit literatuurverslag. De analyse van de nalevingskosten van SOX wordt beperkt vanwege het gebrek aan informatie over de nalevingskosten van SOX. Voorafgaand aan de invoering van de SOX waren ondernemingen niet verplicht om de ontwikkeling van deze kosten bij te houden of afzonderlijk weer te geven, waardoor een referentiepunt ontbreekt waarmee de nalevingkosten vergeleken kunnen worden. Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om een referentiepunt voor de SOX kosten samen te stellen.

Een andere restrictie van dit onderzoek is de beperkte onderzoek vanuit andere invalshoeken. De gehanteerde onderzoeken voor dit literatuurverslag zijn grotendeels gericht op de bestudering van de nalevingskosten met slechts de accountantskosten. Echter, de accountantskosten zijn slechts één onderdeel van de SOX kosten, waardoor een incompleet beeld van de nalevingskosten van SOX wordt weergegeven. Daarnaast volgt het uit onderzoek van Krishnan et al. (2008) dat de interne kosten van een onderneming het grootste onderdeel van de nalevingskosten is en beweert ARC Morgan dat de externe kosten een groot deel uitmaken van de nalevingskosten (Maher & Weiss, 2008). Daarom wordt aanbevolen om in de toekomst niet alleen onderzoek te doen naar de accountantskosten, maar ook naar de interne en externe kosten, als de nalevingskosten van SOX onderzocht worden.

Referentielijst

Altamuro, J., & Beatty, A. (2010). How does internal control regulation affect financial reporting?. *Journal of accounting and Economics*, 49(1), 58-74.

Bace, J., Rozwell, C., Feiman, J., & Kirwin, B. (2006). Understanding the costs of compliance. *Gartner Research*, 7.

Benoit, B. (2006), "The impact of Sarbanes-Oxley on the real estate industry", Banker & Tradesman, February 27, available at: www.insidesarbanesoxley.com/sarbanes-oxley-resources/lord-benoit/

Bronson, S. N., Carcello, J. V., & Raghunandan, K. (2006). Firm characteristics and voluntary management reports on internal control. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 25(2), 25-39.

Bryan, S., Lilien, S. B., Ruland, W., & Sinnott, W. M. (2005). Undoing the past: implications of earnings restatements; The number of earnings statement restatements has risen sharply, and a FERF study sheds light on some of the consequences to companies and their executives. *Financial Executive*, 21(2), 42-45.

Butler, H. N., & Ribstein, L. E. (2006). The Sarbanes-Oxley debacle: What we've learned; How to fix it.

Carcello, J. V., Hermanson, D. R., & Raghunandan, K. (2005). Changes in internal auditing during the time of the major US accounting scandals. *International Journal of Auditing*, 9(2), 117-127.

Chan, K, Jacob, R, Gim, Pincheng, L. Seow, G. (2012) "The effects of Section 404 of Sarbanes-Oxley Act of 2002 on the audit fees of foreign firms listed on US exchanges", *Review of Accounting and Finance*, Vol. 11 Issue: 3, pp.236-256

Chang, H., Fernando, G. D., & Liao, W. (2009). Sarbanes-Oxley Act, perceived earnings quality and cost of capital. *Review of Accounting and Finance*, 8(3), 216-231.

Cohen, D. A., Dey, A., & Lys, T. Z. (2008). Real and accrual-based earnings management in the pre-and post-Sarbanes-Oxley periods. *The accounting review*, 83(3), 757-787.

Cohen, J., Krishnamoorthy, G., & Wright, A. (2010). Corporate governance in the post-Sarbanes-Oxley era: Auditors' experiences. *Contemporary Accounting Research*, 27(3), 751-786.

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. COSO.(1992). *Internal Control—Integrated Framework. The Addendum*, COSO, New York.

Duffy, M. N. (2004). Section 404 opens a door. *Journal of Accounting*, 197(5), 55.

Economist. 2002. "The Backlash against Business." July 4.
http://www.economist.com/world/na/displayStory.cfm?story_id=1217728

Emanuel, J., Van Leeuwen, O., & Wallage, P. (2004). Internal control volgens Sarbanes-Oxley. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 7(8), 348-355.

Engel, E., Hayes, R. M., & Wang, X. (2007). The Sarbanes–Oxley Act and firms' going-private decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 44(1), 116-145.

Financial Executives International (FEI). 2004. *FEI Special Survey on Sarbanes-Oxley Section 404 Implementation – Executive Summary (July 2004)* and related exhibits. Available at: http://www.fei.org/news/404_july.cfm.

Financial Executives International (FEI). 2005. The Sarbanes-Oxley compliance costs exceed estimates, news release, available at <http://fei.mediaroom.com/>.

Grundfest, J. A., & Bochner, S. E. (2006). Fixing 404. *Mich. L. Rev.*, 105, 1643.

Harrington, C. (2004). Internal audit's new role. *Journal of Accountancy*, 198(3), 65.

Hermanson, H. M. (2000). An analysis of the demand for reporting on internal control. *Accounting Horizons*, 14(3), 325-341.

Hoag, M. L., & Hollingsworth, C. W. (2011). An intertemporal analysis of audit fees and section 404 material weaknesses. *Auditing*, 30(2), 173-200. Retrieved from <https://search-proquest-com.eur.idm.oclc.org/docview/869506955?accountid=13598>

Kinney Jr, W. R., Maher, M. W., & Wright, D. W. (1990). Assertions-based standards for integrated internal control. *Accounting Horizons*, 4(4), 1.

Koning, W. F. (2004). Bestuurlijke informatieverzorging of interne beheersing?. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 78(7/8), 343-347.

Krishnan, J. (2005), 'Audit committee quality and internal control: an empirical analysis', *The Accounting Review*, Vol. 80, pp. 649–75.

Kröll, A. (2004). *De impact van de Sarbanes Oxley wet*. Geraadpleegd op 4 november 2017, <http://cmweb.nl/wp-content/uploads/2015/02/TC040203.pdf?7d791b>

Maher, M. W., & Weiss, D. (2008). Costs of complying with the Sarbanes-Oxley Act. *UC Davis Graduate School of Management Research Paper*, (10-08).

Nyberg, A. 2003. Sticker Shock. *CFO* (September). Available at: http://www.cfo.com/article.cfm/3010299/c_3046597?f=magazine_coverstory.

Palmrose, Z-V., and Scholz, S. 2004. "The Accounting Causes and Legal Consequences of NonGAAP Reporting: Evidence from Restatements." *Contemporary Accounting Research* 21, (Spring): 139-180

Prentice, R. (2007). Sarbanes-oxley: The evidence regarding the impact of sox 404. *Cardozo Law Review* 29(2), 703-764.

Rule, F. (2003). Management's Reports on Internal Control Over Financial Reporting and Certification of Disclosure in Exchange Act Periodic Reports. *SEC, June, 5*.

SEC, (1988). Disclosure Amendments to Regulation S-K, form 8-K and Schedule 14A Regarding Changes in Accountants and Potential Opinion Shopping Situations, Financial Reporting Release No. 31 (April), SEC Docket 1140–1147. Washington, DC.

SEC (2005), "Extension of compliance dates for non-accelerated filers and foreign private issuers regarding internal control over financial reporting requirements", press release 2005-25, Securities and Exchange Commission, Washington, DC, March 2.

SEC (2006a), "Further relief from the Section 404 requirements for smaller companies and newly public companies", press release 2006-210, Securities and Exchange Commission, Washington, DC, December 15.

SEC (2006b), "SEC begins small business costs and benefits study of Sarbanes-Oxley Act Section404", press release

SEC (2009), "Study of the Sarbanes-Oxley Act of 2002 Section 404 Internal Control over Financial Reporting Requirements" press release 2009, Securities and Exchange Commission, Washington, DC, September.

Sneller, L., & Langendijk, H. (2007). Sarbanes Oxley Section 404 costs of compliance: A case study. *Corporate Governance: An International Review*, 15(2), 101-111.

Vergoossen, R., & Wallage, P. (2004). Toezicht op het accountantsberoep. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, p. 542.

Verschoor, C. C. 2002. Reflections on the audit committee's role. *Internal auditor* 59 (April): 26 – 35.